

Učiteljski Tovariš

Glasilo „Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“.

Urejujeta:

Jakob Dimnik in **Engelbert Gangl**

učitelja v Ljubljani.

Izdajatelj in odgovorni urednik: **Jakob Dimnik**, Šubičeve ulice št. 3.

Vsebina: Janko Likar: Leopold Belar. — Praznik hrvaškega učiteljstva. — Andrej Rapè: Kakšen vzgojevalen pomen ima varstvo živali za ljudstvo osobito za mladež. — M. Poklukar: Olajšave. — Jakob Dimnik: Jezikov nauk v prvem šolskem letu. — Jos. Ciperle: Kulturne slike s Kranjskega. — Načrt premenjenih pravil „Zaveze slovenskih učiteljskih društev“. — Naši dopisi. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb. — Listnica. — Gospodarski program.

Leopold Belar.

Spisal **Janko Likar**.

(Dalje in konec.)

Ljubljani je bilo šolstvo takrat še malo razvito. Leta 1862. se je ustanovila I. mestna štirirazredna deška ljudska šola pri sv. Jakobu. Razpisani sta bili dve mesti na tej šoli. Prvo je dobil Belar z 367 gld. 50 kr. letne plače, drugo pa Raktelj.* S šolskim letom 1862/63 se je pričel pouk na tej šoli. Vodja in katehet jej je bil č. g. Janez Rozman, sedanji župnik in kanonik pri sv. Jakobu, učitelji pa Praprotnik, Belar, Raktelj in Kokalj (kot namestnik bolnega Zupina) — „vsi izvrstni možaki“ — pišejo „Novice“ list 41, letnik 1862.

Osem let je Belar tu deloval kot dober učitelj in prijazen tovariš.

Z novo šolsko postavo se je jelo šolstvo tudi v Ljubljani živahneje razvijati. Takoj l. 1870. se je ustanovila II. mestna deška šola v licealnem poslopju in Belar je bil imenovan vodjo tej šoli in sicer najprej začasno, a leta 1873. stalno. Ko so leta 1875. zgradili novo šolo na „Grabnu“, se je preselila pod vodstvom Belarja stoječa II. mestna šola v novo poslopje. Tu se je pokazal kot spretnega, za napredek unetega vodjo, kateri je krepko korakal z duhom časa, ter uvajal v svojo šolo vse novejšje naprave in izboljšane metode. Lepo se je razcvitalo mestno šolstvo pod njega vodstvom in zaupanje in spoštovanje do šole je rastlo med ljudstvom.

Med tem časom — leta 1873. — se je ustanovila, deloma tudi vsled Belarjevega vpliva, ekskurendna šola na Barji, ter se je prepustila njegovemu vodstvu. Belar sam je hodil nekaj let na Barje poučevat in marsikdo izmed Barjanov se ima zahvaliti ravno Belarji, da je nadaljeval svoje študije ter došel do boljšega kruha.

*) Sedanji vodja II. mestne 5razredne deške ljudske šole.

Leta 1877. je bil imenovan Belar krajnim šolskim nadzornikom za mesto Ljubljano ter ostal devet let ud krajnega šolskega sveta ljubljanskega. Tudi tu je bil na svojem mestu in opravljal svoj posel tako vestno in uspešno, da je dobil za to delovanje posebno priznalicco od mestnega občinskega sveta.

Leta 1889. po dvainštiridesetim trudapolnem, do skrajnosti natančnem izpolnjevanju svojih stanovskih dolžnosti je šel v pokoj. Ob tej priliki ga je odlikoval cesar z zlatim zaslužnim križcem, mesto Ljubljana ga je imenovala mestnim občanom, deželni šolski svet pa šolskim ravnateljem.



Leopold Belar † 17. rožnika 1899.

Belar je bil rojen učitelj. S ponosom se je zavedal važnosti svojega stanu in z veseljem je posvetil vse svoje duševne in telesne moči pouku in vzgoji izročene mu mladine. On ni poučeval mehanično — samo zato, da bi izvrševal svoje dolžnosti; šola in pouk sta bila njegov element, delovanje v šoli mu je postalo življenska potreba, brez katere bi skoraj ne mogel živeti, kakor riba brez vode ne! Imel je pa tudi vse sposobnosti, katerih je treba dobremu učitelju. Njegova marljivost in delavnost bila sta vsakemu v vzgled, poleg tega ga je dičila — rekel bi — prenapeta natančnost in vestnost; Belarjevo stremljenje po omiki in napredku mu ni dalo noč in dan pokoja. S svojim sedmim letom že se je pričel učiti godbe in

petja in do svojega 16. leta je obiskoval glasbeno šolo Antona Krašnerja v Idriji, katera je takrat slovela daleč izven slovenskih mej. Iz lastnega nagiba je študiral več let vzgojeslovje in napravil iz tega predmeta z najboljšim uspehom posebno izkušnjo na gimnaziji leta 1857.; ravno tako se je posvetil tudi telovadbi in napravil iz tega predmeta še posebni izpit leta 1870. Vedno je zasledoval z največjim interesom napredek vede na pedagogičnem, literarnem in sploh znanstvenem polju in vzdrževal se na površji novejših znanostij. Vse to pa je vestno in previdno vporabljal v šoli. Imel je vedno pred očmi dolžnost, katera mu je velevala, da naj vzgaja šolsko

mladino za življenje, v dobre in koristne ude človeške družbe. Kot vnet in dober katoličan je vedel, da je pravi namen vsakega človeškega bitja, da doseže na tem in na onem svetu srečo, vedel je pa tudi, da se doseže ta sreča le s pravimi čednostmi. Zato ni pri svojem pouku nikdar pozabil na vzgojo mladine in na blažitev mladih src. Belar je ljubil mladino, kakor ljubi oče svoje sinove. V srce ga je zbodla vsaka napaka in nepokorščina njegovih učencev in globoka žalost se je čitala raz modro njegovo lice, ako je uvidel pri posameznih, da ostajajo njegovi opomini in njegov pouk brezuspešni. Večje nerednosti in nemoralni pregreški med šolsko mladino so ga razburjale in mu jemale spanje.

Podrejenemu svojemu učiteljstvu je bil dober tovariš in pomočnik; pomagal je vsakomur, kjer je le mogel z besedo in dejanjem; zato ga je vse častilo in ljubilo.

Drugi element, brez katerega Belarju ni bilo živeti, je bila glasba. Kakor sem že omenil, se je jel pečati z glasbo s svojim sedmim letom in pečal se je ž njo prav do svoje smrti. Povsod, kjer je služboval, opravljal je tudi posel organista. Tako v Cerknici, v Borovnici, v Trnovem, na Brezovici in v Ljubljani. Tu je leta 1862. dobil službo organista v cerkvi sv. Jakoba in to službo je opravljal do svoje smrti, torej celih 37 let. V teh 37. letih je cerkvena glasba napravila velikansk napredek. V početku Belarjevega službovanja so se pele pri božji službi le navadne maše in druge cerkvene pesmi — slovenske in nemške; kasneje so se pa te opustile pri veliki maši, katera se daruje tu vsako nedeljo in uvedle so se latinske in poleg tega tudi koralno petje. Marsikateri organist ni mogel slediti temu napredku; zaostal je in izgubil svojo nekdanjo veljavo kot organist. Belar pa je s krepkimi koraki sledil novi glasbi in se vzdrževal tudi v tej stroki vedno na površju. Njegov glasbeni talent se je izkazal ob tej priliki. Že v svojej mladosti je komponiral mnogo cerkvenih pesmi in podaril slovenskemu narodu tri lepe slovenske maše, katere se še sedaj pojo po Kranjskem, Štajerskem, Koroškem in Primorskem. Dve od teh maš imata po 8, ena pa 9 odstavkov. Razun teh pa je še prav mnogo drugih cerkvenih pesem, katere širšemu svetu niso znane, ker jih ranjki skladatelj ni dal v tisk, ampak so se pele le v cerkvi sv. Jakoba v Ljubljani.*)

V novejšem času, odkar je gojil latinsko petje, komponiral je pa tudi nad 50 „Gradual“ in „offertorijev“. Preveč bi šlo prostora, ako bi jih tu navajal; omenim naj samo prekrasno „Ave Maria“, katero je zložil okoli leta 1882. nalašč za glas Pogačnikov (sedaj oprni pevec Naval), kateri je tedaj sodeloval na Belarjevem cerkvenem zboru. Razun tega delata Belarju kot skladatelju vso čast tudi njegov veličastni „Te Deum“ in pa njegova ljubka „Latinska maša“.

Od posvetnih pesem — katerih je tudi prav mnogo zložil — je pač najbolj znana „Rojakom“ (besede Vodnikov); veličastna pa je njegova „Kantata“, katero je posvetil pevskemu društvu „Ljubljana“ in pa pesem „Mi vstajamo“, v katero je izlil iz svojega srca vso rodoljubno ljubezen do svojega slovenskega naroda.

Velikih zaslug pa si je pridobil Belar tudi kot pevovodja. Pod njegovim vodstvom so se na šentjakobskem koru proizvajale najlepše in najtežje klasične maše sta-

rejših (Mozart i. t. d.) in novejših cerkvenih skladateljev. Belarjev cerkveni zbor bil je vedno na najboljšem glasu in ob velikih praznikih se je cerkev napolnila poslušavcev, kateri so se divili mogočnemu in dobro izvežbanemu njegovemu zboru. Pripomniti je tudi to, da skoro ni znamenitega glasbenika in pevca slovenskega, kateri bi ne bil sodeloval pod Belarjevim vodstvom. Imena: Čerin, Hubad, Pogačnik, Trtnik, Razingar naj zadostujejo, da ne navajamo še drugih.

Belar ni mogel obstajati brez dela. Človek bi mislil, da si bode po svojem umirovljenju dal pokoja in da bode na svoja stara leta počival, toda on tega ni mogel. „Človek brez dela zarjavi kakor plug v kotu, ako ga ne rabiš“, mi je večkrat dejal. Njemu ni zadostovalo samo izvežbanje cerkvenega zbora, temveč poučeval je petje tudi v društvu „Katolskih delavk“ in pa deklice v Lichtenurnovem zavodu. To mu je bilo v zabavo in razvedrilo. Njegovo življenje je bilo neprekinjen delavni dan, zato si je pridobil spoštovanja v vsih slojih ljubljanskega prebivavstva in mnogokratnega priznanja od šolskih oblastev. Naj navedemo tu priznanice in pohvale, katere je dobil v teku svojega službovanja, nam v spodbudo, njemu pa v častni spomin. Pohvalne dekrete je dobil: 1. od šolskega nadzorništva v Cerknici l. 1848.; 2. od državnega namestništva v Ljubljani l. 1852.; 3. od šolskega nadzorništva v Trnovem l. 1854.; 4. od deželne vlade l. 1855.; 5. od deželne vlade l. 1856.; 6. od deželne vlade l. 1857.; 7. od knezoškofijskega konsistorija l. 1858.; (s tem pohvalnim dekretom je bil obenem imenovan „izglednim učiteljem“); 8. od okrajnega šolskega sveta v Ljubljani l. 1873.; 9. od krajnega šolskega sveta ljubljanskega l. 1874.; 10. od krajnega šolskega sveta ljubljanskega l. 1874.; 11. priznanici občinskega sveta deželnega stolnega mesta z dne 7. vel. travna in 22. vel. travna 1879.; 12. priznanica od izložbe „Prve obče učiteljske skupščine u Zagrebu 1871“, ker se je „odlikovao svojimi liepimi glasbenimi kompozicijami; 13. podelitev ljubljanskega meščanstva; 14. zlati zaslužni križec. To so bili sadovi njegovega neumornega delovanja.

Opomniti je še, da je Belar eno leto vodil tudi petje v ljubljanski čitavnici in to brezplačno. Kot družbenik je bil Belar povsod priljubljen. Bil je rad med prijatelji in vedno dobre volje. Nikogar ni žalil in izzival. Pri kapljici „Dolenjca“ povedal je rad kako šaljivo in rad zapel kako pesmico. Najljubše so mu bile Vilharjeve.

„Gospod ravnatelj, zapojmo eno!“ sem mu večkrat rekel, kadar smo sedeli v veseli družbi skupaj.

„Le dajmo! Katero pa?“

„Tisto vašo; kar pričnite!“

In pričel je: „Ko ptičica sem pevala“

oh zdaj pa nikdar — nikdar več,
veselje preč — je preč!

Da, nikdar več! Zgubili smo Te! Pogreša Te Tvoja družina, pogrešajo Tvoji tovariši, in mnogobrojni Tvoji pevci in pevke! — Nikdar bolan, doživel je Belar visoko starost 71 let. Do zadnjega je bil krepak in zdrav. Pa tudi on je zapadel vseveljavnemu zakonu, kateri brez izjeme tira vsakega v grob. Prehladil se je in nakopal si pljučnico, katera je po štiridnevnej bolezni storila konec njegovemu delavnemu življenju. Nekaj ur pred smrtjo je v diliriju z močnim glasom pel na smrtni postelji svojo labudovo pesem „Jezusovemu srcu“; vglasbil jo je ravno teden prej, predno je izdihnil svojo blago dušo.

*) Prav bi bilo, da bi se te pesmi zbrale in na svitlo dale; cerkveni pevovodje bi gotovo radi segli po njih. Pis.

Dne 19. rožnika smo ga pokopali. Pogreb sem popisal. Ko se je občinstvo že razšlo od njegovega groba, pristopila je množica sirot iz Lichtenthurnovega zavoda k njemu in v znak hvaležnosti in spoštovanja s tresočim glasom in solznimi očmi zapela „Nad zvezdami“. In Belarjev duh se je veselil v sinjih višavah teh srčnih glasov nedolžnih sirot, po mojej duši pa so ti glasovi odmevali kot najmogočnejši slavospev blagemu možu. Počivaj mirno, blaga duša — nad zvezdami se vidimo!

Praznik hrvaškega učiteljstva.

Na enem izmed najlepših prostorov kraljevega Zagreba, na vseučiliškem trgu, stoji ponosna palača — „Hrvatski učiteljski dom“. Hrvaško učiteljstvo ga je zgradilo s svojimi novci in s podporo svojih prijateljev. Hrvaške rodoljubke n. pr. so nabrale zanj 10.000 gld., vlada sama je darovala 10.000 gld.

A napredno hrvaško učiteljstvo ni bilo zadovoljno samo s svojim domom, kjer so nastanjena razna hrvaška učiteljska društva, kjer ima hrvaško učiteljstvo svojo knjižnico in čitavnico, kjer je bil doslej internat za sinove dijakov hrvaških učiteljev, nego je začelo nabirati v zadnjih letih zopet prostovoljne denarne doneske, da zgradi svojim otrokom konvikt. In dne 11. mal. srpana smo blagoslovili ob ogromni udeležbi hrvaškega učiteljstva v Zagrebu „Hrvaški učiteljski konvikt“, ki se dviga v Tvrniški ulici kot najlepši spomenik požrtvovalnosti in stanovske zavesti hrvaškega učiteljstva.

Blagoslovljenje je bilo slovesno, vzneseno ob veličastni udeležbi hrvaškega učiteljstva. Predsednik „Zaveze“ hrvaških učiteljskih društev, profesor Basariček, je navdušeno pozdravil udeležence. Potem je blagoslovil konvikt škof dr. Ivan Krapac ter je po blagoslovljenju iskreno čestital hrvaškemu učiteljstvu za njega vztrajno vzorno delovanje. Govoril je potem predstojnik bogočastja in nauka, Armin Pavič, ter je dejal koncem temeljitega govora, da mu je v čast in ponos, da more v imenu vlade izročiti plemenitemu namenu učiteljski konvikt. Župana je zastopal senator Gjuro Deželić, slovensko učiteljstvo so zastopali učitelji Jelenc, Dimnik in Gangl. Ko smo blagoslovljenju prisostvovali, nam je v trenutku, ko je klical škof dr. Krapac božji blagoslov nad lepo hišo, kipelo neizrazno čustvo v srci. Zahrepeneli smo z vso dušo, da bi bilo skoro moči tudi vrlemu slovenskemu učiteljstvu blagosloviti učiteljski konvikt v Ljubljani. A mi nimamo toliko požrtvovalnih prijateljev, nego jih ima hrvaško učiteljstvo. Obrtniki n. pr., ki so gradili konvikt, so delali zastonj. Zahtevali so le toliko plačila, kolikor so jih stali delavci. Sebi niso iskali niti vinarja dobička. No, in tako je bilo omogočeno, da se ponaša Zagreb danes med vsemi Avstrijsko-Ogrskimi mesti prvi z učiteljskim konviktom in z učiteljskim domom.

Hrvaški učiteljski konvikt je vrlo praktično urejen, ter ima prostora za 60 gojencev. Natančno smo si ogledali njega uredbo, da bi začeli takoj po tem vzorcu graditi v Ljubljani slovenski učiteljski konvikt, ko bi imeli za to dovolj denarja. A pri nas samo kapljá, v Zagrebu pa lije ...

Po blagoslovljenju je bil banket v hotelu „Imperial“. Predsednik „Zaveze hrvaških učiteljskih društev“, prof. Basariček, je nazdravil cesarju, prof. Ivkanec banu, Kemf nadškofu dr. Posiloviću, ki je velik prijatelj

hrvaškega učiteljstva. Tajnik „Zavezin“, g. Kirin, je napil odjelnemu predstojniku za bogočastje in nauk, g. Paviću, a šolski vodja Gravec škofu pontifikantu dr. Krapcu. Ko je nazdravil šolski vodja Kranjc županu zagrebškemu, je pripil navdušeno učitelj Lisac slovenskemu učiteljstvu in njega zastopništvu gg. Jelencu, Dimniku in Ganglu. Za napitnico se je iskreno zahvalil g. Gangl iz Ljubljane ter je napil hrvaški domovini. Potem je nazdravil šolski vodja Klobučar gimnazijskemu ravnatelju in pesniku Badaliću, ki se je ginjeno zahvalil ter dejal, da pozdravljajo hrvaški profesorji s posebno vnamo in ljubeznijo delo hrvaških učiteljev. Gospod Lazarić je napil predsedniku „Zaveze“, prof. Basaričku, g. Bartus šolskim prijateljem in podpornikom, županov namestnik, senator Deželić hrvaškemu učiteljstvu, deželni šolski nadzornik Stipetić napredku učiteljskega konvikta. Hrvaški domovini je dvignil čašo g. Martinović, a onim ki so gradili konvikt, g. Kirin. Stavbenik Uhl se je iskreno zahvalil v imenu obrtnikov ter je dejal, da so s posebnim veseljem delali za blaginjo hrvaškega učiteljstva. Navdušeno je potem nazdravil ravnatelj Karlo Matica županu ljubljanskemu, g. Iv. Hribarju, katerega naklonjenost do slovenskega učiteljstva je zaslovela tudi po hrvaški domovini. Za napitnico se je zahvalil g. E. Gangl ter je napil hrvaškemu učiteljstvu in ljubezni, ki veže slovensko in hrvaško učiteljstvo.

Po banketu, kjer so peli večinoma samo slovenske pesmi, smo se odpeljali v Tuškan in Maksimir.

V sredo je bil glavni zbor „Zaveze hrvaških učiteljskih društev“ v „Učiteljskem domu“, kjer se je na pozdravilo predsednika g. prof. Basarička zahvalil predsednik „Zaveze slovenskih učiteljskih društev“ gosp. L. Jelenc.

Zastopniki slovenskega učiteljstva so bili vsprejeti v Zagrebu z vso ljubeznivostjo in pažnjo, za kar so hrvaškim tovarišem od srca hvaležni. Spoznali so tamkaj, kako tesna in iskrena ljubezen vlada med učiteljstvom ljudskošolskim in srednješolskim, kako drug drugega podpirajo in razumejo. Videli so lepe, častne vspehe stanovske zavednosti in požrtvovalnosti hrvaškega učiteljstva. In docela je jasno, da jim ne izginje iz spomina ti lepi časi, ki so jih preživeli v Zagrebu.

Mnogi slovenski, češki in hrvaški učitelji in prijatelji šolstva so se spominjali tega praznika hrvaškega učiteljstva ter so poslali v Zagreb brzojavne pozdrave.

Kakšen vzgojevalen pomen ima varstvo živali za ljudstvo osobito za mladež,

kako ga zamore učitelj vtrjevati in pospeševati v šoli in izven šole?

(Pri občnem zboru učiteljskega društva za Kranjski šolski okraj predaval Andrej Rapč.)

Človek, najsi je po razvitem duhu svojem postavljen nad vse stvarstvo, je vendar last zemlje, v katero se povrne. Saj je umrjoč, saj je bil iz nje vzet.

To prvo mesto, ki ga zavzema, pa mu ne pripada morebiti radi tega, ker bi bilo truplo njegovo, organizem njegov boljši pred drugimi, ne, marveč nasprotno; zakaj veliko je živali, ki ga bodisi po čutih, bodisi po moči in gibčnosti svojih udov daleko nadkriljujejo. Človek za-

vzema marveč prvo mesto zato, ker so mu vsi organi enakomerno razviti, ker je delo njegovih rok in uma njegovega umetelno, premišljeno in dovršeno, ker nosi glavo po koncu in obrača vedro čelo svoje navzgor proti nebu, a največ pa zasluži to mesto radi govora svojega, ki je tolike važnosti, da jo ni živali, ki bi se mu mogla primerjati v očigled tega nebeškega daru.

Pa bodi človek gospodar zemlje, prvak, kralj njen, izčrpaj iz nje vse, kar potrebuje in kar mu more prožati zemlja, vendar mu je spričo ekonomnih zakonov gledati na to, da v svoji nenasitni težnji po blagu ne jemlje zemlji več nego mu je zmožna dajati, sicer bode enak možu v pravlji, ki je zaklal kokoš, nesočo zlata jajca, zato, da bi naenkrat dobil vse zlato.

Nepremišljeno zatiranje živalstva, to ravnanje, ki ima, kakor že rečeno, izvor v nenasitni pohlepnosti ter želji po blagu in dobičku človekovem, se maščuje najbolj na njem samem.

Mnogo koristnih živali, da takih celo, brez katerih nekatere dežele ne morejo vstrajati, ki so jim največje dobrotnice, je po krivdi človeka ali že docela izmrlo, ali pa so že čisto redki eksemplari, ki v kratkem izginejo raz zemeljsko površje.

Resnica večna pa je, da je življenje pot proti grobu, pa ravno tako je tudi resnica, da se nam zdi smrt strašna, da bežimo pred njo, da se ogiblujemo mrtvih trupel in to tem bolj, čim višjo stopnjo je zavzemalo bitje, katero mrtvo telo zremo pred sabo, čim večje gospodstvo je pojavljalo ono bitje nad drugimi bitji.

Ni pa to le mrzka, svinčena misel na lastno smrt, ali oduren duh, ki puhti iz gnjijočih teles, to samo ni, kar nas podi v stran, velikoveč je skrb za lasten obstanek, zakaj plini, ki se razvijajo ob takih truplih, so zapriseženi, dosmrtni sovražniki življenja človeškega.

A človek v svoji žeji po blagu bi bil zatrl že marsikaj, dasi se sam zgrozi ob misli na smrt, neusmislen v svoji pohlepnosti zatrl bi bil marsikako žival, da ni kot ud človeške družbe dolžan in primoran pokoravati se željam in naredbam cele družbe v državi; v tem slučaju postavam za varstvo živali.

Za vseobčo korist je to velikega pomena in vitalne važnosti je še posebe v vzgojevalnem pogledu za ljudstvo in mladež.

Dasi je človek po duhu svojem večji pa mogočnejši od živali, dasi mu je prosta volja, vendar mora zadnjo v posameznih slučajih zatajiti. Učiti se mu je pokorščine.

Srce človeško je čuteče, in čuteča je bila duša Onega, ki je zaukazal varstvo živali. On je umel prirodo v veselstvu.

Preprost človek, nevesče ljudstvo je zrolo nejasnih pojmov in misli v to zapoved, se ji vendar pokoravalo, vglabljal se v korenino njenega pomena in tu — zrealila se mu je velika, čista duša autorja te zapovedi in — zaljubilo je ljudstvo naposled to naredbo, zaljubilo autorja njenega, zaljubilo živali same.

V varstvu živali se je učilo ljudstvo ljubezni do postavodajavca.

Kogar ljubimo, temu privoščimo vse dobro, mu želimo dobro, čutimo ž njim, njegove želje so naše želje, njegova notranjost — naša notranjost.

Oblažili so se v tej naredbi čuti, oblažila duša v humanitarnem pogledu.

Ni li to vitalnega pomena? Življenje je boj, a v tem boju živi ljudstvo ljubeč združeno, saj je čuteče, se podpira medsebojno in se ljubi.

Ljudstvo je čuteče, delavno!

Združuje se k delu, napne vse sile svoje, da vztraja v tem, kar je in kar ima. To pa sili ljudstvo k častnemu tekmovanju a v tekmovanju ima svoj izvor — napredek.

Ljudstvo napreduje.

Varstvo živali nagiblje ljudstvo, da se zanima zanje in jih upoznava, da ve, katere mu je varovati, katere naj zatira, katere so koristne, katere njemu na kvar.

Sadjerejec, vrtnar! Oglejmo si ta dva. Oba poznata živali, ki so jima pri njiju delu koristne, pa tudi škodljivcem pokazeta njih pot.

Oba koristne branita in jih vabita k sebi, in ko pridni pokončevavci škodljivega mrčesa zastavijo svoje delo, uspeva vrt, uspeva sadno drevje. Zlati sad, ki se jima smeje nasproti, pa vspodbada sadjerejca in vrtnarja k še vztrajnejšemu delu.

Delo jima vedri duha in srce, da vesela dasta duška notranjim čutom svojim v domači, presrečni pesmi, da pohiti njiju duh nad one zvezdne višave, kjer je vsevladni, vsemogočni Bog ter ga ondi hvalita za dobroto njegovo.

Pobožnost, verski čut je zbujen; hvaležnost polni srce do stvarnika ureditelja in spasilca vsesvetstva.

Hvaležnost se rodi v srcu ljudstva do oblastnij, ki prirerajo take naprave v obči blagor; in ker ljudstvo upozna dobroto naprav in zaeno izvor njihov, zaljubi mu duša vladarja svojega kot stvaritelja in pospešitelja onih naprav, se veseli od srca divne zemlje, na kateri vladajo taki zakoni. In ta zemlja je ljudstvu sveta last in ljubi jo, saj:

„Boljša je domača gruda
kot na tujem zlata ruda.“

Domovinska ljubezen je razvnet.

Vzgojevalen pomen varstva živali je tedaj vseobči. Ljubezen sploh, oblaženje duše v humanitarnem pogledu, delavnost, častno tekmovanje in napredek, upoznavanje živali, pesem, verski čut, hvaležnost in ljubezen domovinska, ni li to malodane vse, česar potrebuje človek k sreči, k svojemu blagru?!

Res velikanski je pomen te naprave!

In mladina! Kakor mlado drevo usahne, ako nima hrane, ali če je hrana slaba, neužitna, prav tako je z deco.

Kako z veselo dušo, vedrim čelom, žarnim očesom posluša ter srka vase blago prav ji prirejeno hrano. Kako jo lahko upogneš na to in ono stran, kamor ti le drago, samo da uporabljaš prava sredstva in to — prav.

Saj deca je nežna, tako mehka v duši! Sedaj ti joče, pa že ji hkrati igra smeh okolo ustnic.

Lahko je vplivati nanjo v tem zmislu. Vlij ji v dušo kupo usmiljenja in to posebe še do živali, — do ljudi se ga itak uči v šoli med součenci nekaj, a ostalo da poznejše življenje.

Solze porose oko mehko čutečega otroka, če mu pripoveduješ o trpljenju ptic pozimi. Seveda treba drastičnega pripovedovanja.

Pod klopjo stisne v pest roko, ali vsaj zajezi in zgrozi se v duši nad dečkom, o katerim pripoveduješ, da je mučil nedolžno žival.

Ne muči živali!

Tu imamo v prirodoslovju lepo priliko, tu so odprta srca, tu najbogatejše polje za delo učiteljevo i. t. d.

A v šoli pri pouku ne prijaajo dolge, moralne pridige, suhoparni nauki, temveč več si učinil z malo pripovedjo, ki jo čutiš sam, in jo pripoveduješ tako, da otroci vidijo in so prepričani, da tudi sam čutiš, kar govoriš, da je v tvoji individualnosti personificirano čustvovanje samo.

Ob vsaki priliki, če je ugodna, spomni otroke na korist in škodo živali! S primerno koncentracijo upleteš to lahko pri večih predmetih i. t. d.

Zunaj šole pa dajaj sam dober zgled odraslim kakor tudi otrokom po reku: „Verba movent, exempla trahunt“.

Potegni se za nedolžno trpečo živino in pouči vozika, ki tepe svojega konja, da tudi žival trpi in čuti, da jo boli, pa je uboga, ker tega niti povedati, niti pokazati ne more, da bo pridnejša, če ž njo lepše ravna itd.

Delaj izlete z učenci v prosto, božjo prirodo, uči jih spoznavati nje stvore, nje zakone, jih uči ljubiti stvarstvo božje, jih opozori na različne živali o priliki na njih korist in škodo i. t. d.

Splošno uči deco, pa tudi ljudstvo med katerim živiš, spoznavati stvarstvo njih močem primerno — natančno.

Saj priroda nam nudi tudi tako temne strani svoje, da nas že sam pogled na nje tuintam uplaši.

To pa se posebno zgodi onemu, ki je nevesč, ki ne ume vseh pojavov v prirodi natančneje, ki jih ne zna in ne more motriti iz višjega stališča.

Najsi nam nudi priroda vsak dan še toliko vzvišene, veličastnega, najsi nam kaže še toliko prijetnosti, čarov, krasot in moči svoje v posameznih pojavih: vendar se ne da tajiti, da zopet drugi, nasprotni pojavi zbujaajo v naših dušah čute nezadovoljnosti, nejevolje, melanholije, strahu, gnusa . . .

Takih čutov gospodar pa je le oni, ki pozna v vek snujočo prirodo natančneje.

Čimbolj tedaj pozna ljudstvo in deca živali ter stvarstvo sploh, tembolj je bode čislalo.

V to svrhu pa, da bi se ljudstvo natančneje poučilo, naj bi učitelj v svojem delokrogu po možnosti delal na to, da zbere v prostih dneh (praznikih) vaščane ter jim predava o tem in onem . . .

Tako bo prvič utrjeval v ljudstvu varstvo koristnih živali in drugič bode snoval sebi ugled med ljudstvom v obilni meri, na kar je učitelju gledati v prvi vrsti, saj le tedaj, če on uživa zaupanje in ugled, bo delo njegovo trajno, plodonosno in uspešno.

Olajšave.

Spisal M. Poklukar.

VIII.



dosego našega blagostanja moramo znati porabiti vsako priložnost in sleharno okolščino v hasek učiteljstvu; viditi moramo, a ne gledati z zaprtimi očmi; slišati je treba in ne samo poslušati vsak piš ter ga obračati k pridu sebi in svojim naslednikom, dasi včasih ne bode prinašal že nam obilega vžitka, temveč šele zanamcem. Taka požrtvovalna kolegijalnost naj zavladava med nami, da nas ne bode plašilo delo, katero ne

daje takoj kopico povračila; zakaj gledati nam je na naš stan in nikoli na samega sebe. Ljudstvo naj spozna učiteljstvo, kot dobrega gospodarja, kateri dela, ko drugi spē; sebi pritrguje, da družino nasiti; hodi zakrpan, da mu je družina čedno opravljena. Glejmo na skrbnega vojskovodjo, kateri v pozni noči bdi v svojem šotoru, ukreplje pri lučinem svitu po razgrnjenih zemljevidih o pozicijah svojih in nasprotniških, računa razdalje vojskim oddelkom; a vsa njegova armada naokolu smrči krepčevalno spanje, da more v ranem jutru slediti premissljetnim poveljem svojemu generalu k odločilni zmagi, za kar jih vriskajoči sodržavljeni obsipljejo z mnogimi izkazi priznanja, a vzradoščen vladar hiti delit jim kipečega srca rede in odlike po zasluženju.

Z veseljem opazujemo, kako si vé učiteljstvo v zakonitih mejah povečati dohodke; tu dobimo soprogo, katera ima cvetočo trgovino, tam jo vidimo gospodinjiti v dobro obiskovani gostilni in mnog izmed nas si služi precejšen denar z zavarovalništvom, orglarijo, občinskim tajništvom, pisanjem po zadrugah in posojilnicah, kar odobravamo ter pristavljamo samo, da naj orgljajo le spretni igravci, ker drugači so v zasmeh vsi župi, kar stanu več škodi, kakor znašajo tisti bori, ki si jih služijo; pisarstvo je stanu že primerno, a svarili bi pred zakotnim pisarjenjem, katero utegne dotičnika ugonobiti. Menili bi še, da naj se učitelj ne kaže v takih postranskih službah, kjer ima enega in še več ukazovavcev, temveč bode naj v svobodni šoli, kjer ni ponižen sluga, kateri mora vsako besedico loviti in primerno odgovoriti, ampak samostalen in neomejen gospod ter ukazujoč gospodar, čegar ukazom se ima klanjati vse šolsko okrožje.

Glejmo na vsako minuto, da nam ne mine brez koristi, na vsak prostorček, da ne bode ležal mrtev. Našli bomo morda pripraven kraj, kamor nasadimo vedno zelenega šilovja, četudi ga ne bode sekal sadivec, gotovo pa se bode prilegal nasledniku. Morebiti je v okrožju šoli pripraven svet, na katerem bi izvrstno vzpevalo vrbje, katero ne bi prinašalo samo gotovih novcev, temveč postalo trajen spomin na nas v obliki dedne domače obrti. Divjih kostanjev in lip ne sadimo v obližje šoli, ker imajo pretemno senco, katera v oblačnih dneh onemogoči učenec branje, pisanje in risanje ter vrhu tega ne prinašajo nikakega sadja razun, da nam onesnažajo z listjem bele steze. Divji kostanj je le za milijonarja, kateri v njegovi senci išče hladila ogrevajočemu šampanjcu. Učiteljstvo je slabo plačano, zato naj vedno gleda, da doseže z lepoto tudi korist; ako Tebi ne gre trda za denar, nasledniku ga bode manjkalo skoraj gotovo, tako se mora vsaj misliti, če ne bode res tem bolje! Zato naj se sadi na šolskih prostorih tudi sredi trga ali mesta le sadunosno drevje: orehe, pravi kostanj, jablane, hruške, črešnje, češplje, slive, breskve in marelice. Predočujmo si zmirom tropič učiteljskih otrok! S kakim navdušenjem bodo svojedobno ogledovali recimo črešnjo, ko se bode rdečila; hruško, kedar bode rumenela? Zakaj bi ne polagali korenin takemu veselju? Sadje še kmetu veliko odvrne, a učiteljstvu gotovo veliko več, ker mu je treba vse kupovati in drago plačevati: sadimo tedaj tako, da bode kaj vžitka.

Vsaka šola ima bržkone prisojno steno v zatišju, sem vtaknimo ključ, da se zvije svoječasno vinorodno trsje po belem zidovju; iz vsega srca bi privoščili vsaki šoli na leto vsaj vedro trsnega soka; kjer pa je podnebje premrzlo, se bode vendar zobanje grozdja prilegalo otrokom. Ne glejmo pa le na mladino, temveč posebno še

na gospodinjstvo, kjer se trudi skrbna soproga učitelju. Kako težka ji je kuha, posebno pri obilici zob, kedar ni kaj pripravnega deti v lonec. Nasadimo ji po gredicah vsaj navadno zelenjad; a šolski vrt mora imeti tudi kaj boljšega za omake, polivke, žolice in péne i. t. d., potaknimo torej še grmičja: grozdice, maline in kosmače ter pridenimo jim kutino in žlahten lešnik. Pristavimo pa, da nikdar vsaditi le eden grmič za pokušanje, marveč skušajmo dobiti celi vrsti prostora, da se nam bodeta izplačala skrb in trud. Vsaditi je še zelišča, ki služijo zdravju, katera nas bodo pogosto obvarovala morečih stroškov. Na večjih vrteh bode mogoče gojiti vsa našeta plemena, mali vrti naj rede le najpotrebnejše. Če bomo zasadili vse koticke ter postavili na primernem kraju še čebelnjak, iz katerega dobimo sladčice za mizo in marsikako krono za žep, bomo ugodili zakonitim zahtevam v isti meri, kakor sebi in svojcem. Kjer pa ima šola kaj več prostora, naj se postavi lesen dom, v katerem bode večša gospodinja izpitavala nežne ščetinarčke in če je integrirajoči šolski del kaka senožet, za boga je ne dajati v najem, marveč zgradimo z malimi novci priležen hlevček, kjer naj se oglašajo pisana kravica, ki bo polnila latvice učiteljevi mlečnici. Tako si bomo vrte prav dobro uredili, kar nam bode olajševalo pouk in jako podpiralo gospodinjstvo, ki tvori tri vogle pri hiši.

Sadjereja je sploh plemenito delo, katero se dobro izplačuje, a še več je vredno to, da si z drevjem postavljamo trpežen spomenik, kateri bode lačnega sitil, ko bodo že davno položili naše utrujeno telo v temno gomilo k večnem počitku. Ne trudimo se za minljive reči, služimo trajnosti, nesmrtnosti! Kjerkoli si nastanjen, glej, da spričujejo bahotni sadovnjaki ali s trto ovenčane gorice Tvojo delavnost! Potruditi se nam bode, da preprežemo krasno očetnjavo našo z občestnimi drevoredi, pa ne z ničastim divjim kostanjem, katerega denimo tja, kjer drugo drevje ne vspeva, temveč z ovočnim sadjem, v čegar gostih sencih se bode hladil še pozni popotnik, krepčal se z dozorelim ovočjem ter blagroval in spominjal se žilavega slovenskega učiteljstva, katero je poučevalo koncem devetnajstemu stoletju po ljudskih šolah v vojvodini Kranjski.

Jezikov nauk v prvem šolskem letu.

(Jakob Dimnik.)

4. vaja.

m — *m*.

Most.

(Popis.)

Po vodi ne moremo hoditi. Zakaj ne? Da moremo peš ali tudi z vozom čez globoko reko, naredimo most. Mostovi so leseni, kameniti ali tudi železni. Mostovi so široki in dolgi. Po sredi mostu hodi živina in vozovi, pri kraju pa hodijo ljudje. Da kdo ne pade v vodo, je pri kraju narejena ograja. Ne obešajte se na ograjo, da ne padate v vodo! — Brv je ozka in kratka. Čez brv ne morem z vozom. (Podoba mostu.) Izpraševanje.

Dve kozi.

(Pripovedka.)

Dve kozi se srečata na ozki brvi, katero so postavili čez deroč potok. Vsaka hoče iti na drugo stran

brega. „Pojdi mi s pota!“ pravi prva. „To bi bilo lepo!“ pravi druga. „Vrni se ti in umakni se mi, zakaj jaz sem bila prva na brvi.“ „Kaj blebeteš!“ pravi prva, „jaz kot starejša naj bi se ti umaknila? Nikdar ne!“

Nobena se noče udati in se drugi umakniti. Dolgo časa se prepirata in naposled se celo stepeta. Svoji glavi upogneta ter se zatečeta druga proti drugi. Od hudega sunka pa zgubita obe ravnotežje ter padeta v deročo vodo. Le z veliko težavo se rešita srečno iz vode na breg.

Pouk: „Boljše je žlica soka v miru, kot polna miza v prepiru“ — pravi pregovor. Kozi sta se prepirali ter bili svojeglavni in trdovratni. Videli smo, kako se godi svojeglavnim in trdovratnim. Ne bodite torej svojeglavni in trdovratni ter se ne prepirajte, zakaj:

„Kjer biva nesloga, je vedno prepir,
sè slogo pa družijo nebeški se mir.“

Ponavljjanje na stavljena vprašanja.

Spoštuj starost!

(Pripovedka)

Prerok Elizej je prebival v Jerihi. Od tod je šel enkrat v Betel, kjer so molili zlato tele. Otroci mu pridejo iz mesta na proti. Zasmehujejo ga in vpijejo, rekoč: „Pojdi gori, plešec, pojdi gori, plešec!“ Elizej se k njim obrne in jim žuga v Gospodovem imenu. Neutegoma se začuje iz bližnjega gozda mrmranje: *mmmm*, dva medveda priskočita iz gozda in raztrgata vse otroke!

Iskanje glasu.

„Medveda sta mrmrala *mmm*“. Ta stavek je prav pripraven za iskanje glasu „*m*“. Učitelj postopaj tako, kakor smo pokazali pri prejšnjih črkah. Daljše vaje: 1. Pokaže se pisana črka „*m*“. — 2. Razlagajo se njeni deli (štiri tanke, tri debele črte.) — 3. Vaje v pisanji v zraku, na tabli in ploščici. 4. Poišče se ta črka na stenski tabli in v Abecedniku. — 5. Pokaže se tiskana črka *m*, najprvo s kredo na tablo, primerja s pisano ter poišče tudi na stenski tabli in v Abecedniku. — 6. Primerja se s črko *n*. — 7. Zveza z „*i*“ in „*u*“, najprvo s pomočjo čitalnega stroja po tako imenovanem lovljenji črk in sicer tako-le:

Učitelj postavi „*i*“ na levo, „*m*“ pa na desno, pol metra narazen. Kako se zove ta (*i*)? Kako ta (*m*)? Pazite! *i* bo *m* lovil. Kakor hitro „*i*“ črko „*m*“ vlovi, zakriči ta. Kako pa? (*m*). Med potjo pa ta vedno kriči *iii*, dokler da *m* ne vjame. Hočem vam to enkrat pokazati, potem boste pa vi poskusili.

m se pusti na svojem mestu, *i* pa se počasi, ne da bi se z roko zakrival, proti *m* premiče. Med tem učitelj celi čas izgovarja *iii*, dokler se *i* *m* dotakne. V tem trenutku, ko se to zgodi, izreče se *m*, tako da se celo čitanje tako-le glasi: *iiim*.

Ko je učitelj to dva-trikrat pokazal, pusti to otroke storiti. Ta poskus se mora večkrat ponoviti; črki se postavljata bolj skupaj in naposled pa popolnoma ena tik druge in učitelj pravi: Zdaj hočemo pa ti črki kar tako eno za drugo čitati. Najprej čitajte prvo in potem drugo. Ne smete pa vmes prenehati. S prstom vam bodem pod črkami kazal, kako hitro morate čitati. Pridi sem in poskusi še ti tako! Ti! Ti! Ti!

Prav tako se uči tudi *mi*, *um*, *mu* i. t. d.

Razliko glasov *n* in *m* mora učitelj posebno dobro poudarjati ter zahtevati od otrok, da jih vsak posamezno

izgovarja. Da jih otroci laglje in prej razločujejo, imenujmo *n* „nosljač“, *m* pa „mrmrač“. Učitelj ne hiti preveč pri teh vajah. En teden je za vaje s črko *m* neobhodno potreben.

5. vaja.

o — o.

Oko.

(Popis.)

Oko je ljubi dar Božji. Postavljeno je med trde kosti, da se ne oškoduje. V sredi očesa je majhna črna pika; imenuje se punčica. Okoli punčice je višnjev, ali rujav ali siv obroček. Punčica s tem obročkom se imenuje očesna zvezda. Zvunanji rob očesa je višnjevkastobel. Okoli očij so trepavnice. Trepanice zapirajo oči. Iz trepavic rastejo vejice. Vejice varujejo oko prahu. Nad očmi so obrvi. Obrvi odvrtaajo pot, ki teče po čelu. Ako mi kaj v oko pade, pritečejo solze in je izmijejo. Z očmi vidimo; kdor ne vidi, je slep. Oko hočemo vedno varovati. O mraku in na solncu ne beremo; tudi ne zremo v solnce in luč. Vsak dan si oko in ves obraz umivamo.

Ponavljjanje na stavljena vprašanja.

Bog vse vidi.

(Pripovedka.)

„Oče, kaj pa pomeni oko na cerkvenih vratih?“ vpraša Oton očeta iz cerkve gredé. „To kaže, da Bog vse vidi in vse vé“, pravijo oče. „On nas gleda doma in v cerkvi, po noči in po dnevi, v temi in na svitem. V zemljo, v globoko jamo vidi Božje oko. Tudi v postelji, kjer ležiš, ne moreš se skriti Bogu. Bog vse vidi. Bog nam je dal dušo in telo, torej nam vidi v srcé. On vé, kaj mislimo in želimo. Bog vse vé.“

Bog vse vidi in vse vé,
hrani čisto mu srcé!

Iskanje glasu; pisani in tiskani o—o.

Iz enega teh-le stavkov se izpelje glas o: „Oko je dar Božji.“ — „Okoli očij so trepavnice.“ — „Obrvi odvrtaajo pot.“ — „Z očmi vidimo.“ — „Oko hočemo varovati.“ — „Bog vse vidi.“ i. t. d.

Ko se je poiskoval glas o, se pokaže pisana in potem tiskana črka.

Pisanje po taktu: o = o, ena okroglo gor, pentlja ena, gor!

Tvarina iz Abecednika se prepiše. Iz posameznih besed se snujejo in zapisujejo stavki n. pr. on nima uma; on in ona sta pridna = on in ona — —; vaje v čitanju na čitalnem stroju, na stenski tabli in v Abecedniku.

Učenci naj se vadijo večkrat tudi v zapisovanji besed po posluhu. Dotične besede se izvajajo iz stavkov, učenci naznanijo, iz katerih glasov so sestavljene ter zapišejo dotična znamenja za-nje.

Uganka.

Dve cesaričici v carskem dvoru sedita, vsakega vidita a sebe ne vidita. Kdo sta to? (Dalje prih.)

Kulturne slike s Kranjskega.

Spisal Jos. Ciperle.

52. Slovenec — tujec na Slovenskem.

Slovenec, rojen v Ljubljani, je v Šiški tujec. Slovenec, rojen v Šiški, je v sosednjem Št. Vidu tujec. Slovenec, rojen v Št. Vidu, je v Medvodah tujec, in Slovenec, rojen v Medvodah, je v Kranju tujec. In tako gre to dalje. Slovenec, rojen na Kranjskem, je na Štajarskem kar naravnost tujec, in Slovenec, rojen na Primorskem, je na Kranjskem tujec. In tako gre tudi to dalje. Naj pride Slovenec v kateri si bodi slovenski kraj, povsod tujec.

Res, jako omejeni smo Slovenci. Malo nas je že tako, malo zemlje imenujemo svoje, a še na tej mali zemlji omejam se sami. V omejevanji samega sebe nas ne nadkrilja noben narod. To neskončno omejevanje je izvirna slovenska iznajdba; in če hočemo, lahko vzamemo patent na njo. Dobro je tedaj, če se vprašamo po vzrokih tega odtujenja Slovencev. Odgovor na to vprašanje nam podaja naša žalostna zgodovina, saj žalostnejša ni bila nobenega naroda zgodovina, nego je bila naša. Drugi narodi so si delali sami svojo zgodovino, nam so jo pa delali in jo še delajo drugi.

Nekoč smo imeli Slovenci svojo državo. Imeli smo svoje kneze, svojo upravo in svojo pravo. Bili smo gospodarji velikega ozemlja, kojega nam je ostal danes le še majhen, majhen košček. A podjarmili so nas Bavarci, od teh so nas prevzeli Franki, in ko je bila razdeljena frankovska država, smo prišli pod Nemce. Ti naši novi gospodarji so razdelili našo državo na več delov, koje so imenovali marke, in iz kojih so postale potem razne deželice ali kronovine. To je bil začetek našemu odtujenju.

Slovenci po raznih teh deželicah so bili podaniki raznim plemičem: vitezom, grofom, knezom in grofičem, ki so privandrali na Slovensko iz Nemčije, ker jim je cesar dal v fevd ta ali oni kos zemlje. Navada je pa bila takrat v srednjem veku in še tudi pozneje taka, da so se ti plemiči radi semtertje popraskali malo z orožjem, zakaj praskanje z orožjem je bilo takrat ravno tako junško delo, kakor je še dandanes. Seve, direktno se niso nikdar praskali ali suvali ti plemiči, zakaj svojih plemenitih kož niso radi zanašali v kako nevarnost. Tepsti so se morali največ za njihovo slavo njih podaniki Slovenci med seboj. Te so prignali na bojišče, in nastal je tisti znani „údri — údri!“ po glavi svojega brata. Bili so v teh praskah Slovenci vedno hrabri; zakaj kadar je treba, da udari Slovenec Slovence, takrat ne pomišlja ne ta ne oni Slovenec, ampak udari brez premisleka še danes, kamor nameri. Slovenski podaniki raznih plemičev so bili tedaj primorani se pretepati med seboj za čast in slavo svojih gospodov, ki so bili tujci. To je gotovo, da jih je to pretepanje potem še bolj odtujilo. Iz Slovencev, sinov ene matere, so nastali Kranjci, Štajarci, Korošci in Primorci.

A prišlo je še nekaj. Odvisnost Slovencev od svojih novih gospodarjev jim je pa dala tudi mnogo dela. Poprej so obdelavali le svoja polja. Sedaj so pa morali poleg svojih oskrbavati tudi polja svojih gospodarjev. Postali so tlačani. Bili so vedno obteženi z delom, in res niso imeli tudi časa se seznanjati s svojimi sosedi. Seznanili so se z njimi le pri kaki bitki z gorjačami in koli, koje so vihteli v slavo svojih grofičev in drugih plemi-

čev. Prišlo je do tega, da je bil Slovenec na Kranjskem bolj sovražen n. pr. Slovencu na Primorskem, nego svojim tlačiteljem, ki so ga poganjali v boje. To vidimo še danes. Slovenec sovraži še danes bolj Slovence, nego Nemca, zakaj pred Slovincem se ni tresel nikdar, navajen ga je bil le udariti, a Nemcu je moral biti vedno pokoren, ponižen in veren sluga.

Odtujili se pa razni Slovenci niso drug od drugega samo po mišljenji, ampak tudi po jeziku. Oni Slovenci, ki so bili bolj v dotiki z Nemci, so jeli primešavati jeziku svojemu nemške, oni pa, ki so bili sosedi Lahom, pa laške besede. Razumevali so se od leta do leta težje. Vprašam, kako naj razume Slovenec na Štajarskem onega na Primorskem, ako reče ta n. pr.: „Jaz dam hišo v fit“, ali pa: „Koliko žrnade imaš?“ — Obratno, kako naj razume Primorec Štajarca, ako reče: „Puvati smo hišo“, ali pa: „Moja frava je purgarska“. Take in podobne spake so vrinile raznim Slovincem celo misel, da njih sosedge celo ne govoré njih jezika, zato so pa tudi takoj nazivati jeli te jezike po deželah, in nastal je Kranjski, Koroški, Štajarski in Primorski jezik, ali pa kar naravnost: nastale so tako zvane razne slovenske „šprahe“.

Prihajale so sicer v teku stoletij nekatere v prav lepi slovenščini spisane knjige na dan. A kaj so koristile narodu? Koliko ljudi je bilo zmožnih branja? Saj ni bilo šol, in kjer je bila, bila je vedno nemška. Jezik po raznih slovenskih pokrajinah postajal je pa vedno različnejši, in vedno bolj se je odtujal lepi prvotni slovenski govorici.

(Koniec prih.)

Načrt premenjenih pravil „Zaveze slovenskih učiteljskih društev“,

kakor jih je sestavil direktorij v svoji seji dne 25. sušca, in katere je z neznatnimi premembami odobril upravni odbor „Zaveze“ v seji dne 3. mal. travna t. l.

Pravila

„Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev“.

I. Namen.

§ 1. Namen „Zaveza“ je:

- združitev vseh jugoslovanskih učiteljskih društev po Dalmaciji, Koroškem, Kranjskem, Primorskem in Spodnjem Štajerskem;
- pospeševanje duševnih, materijelnih in političnih interesov učiteljstva;
- vzajemna vsestranska pedagogičsko-didaktička izobrazba učiteljstva.

II. Sredstva.

§ 2. Sredstva, da se doseže namen, so:

- „Zavezino“ zborovanje, vršeče se po enkrat na leto v kakem primernem kraju prej imenovanih dežel, pri katerem se razpravlja o predmetih navedenih v § 1. b) in c);
- občevanje z vsemi avstrijskimi učiteljskimi društvi;
- vzdrževanje in podpiranje pedagoških in šolsko-politiških listov;
- izdavanje in zalaganje šolskih knjig in drugih šolskih potrebsčin.

III. Sedež.

§ 3. Sedež društvu je v Ljubljani.

IV. Člani.

§ 4. K „Zavezi“ lahko pristopijo vsa učiteljska društva v deželah imenovanih v § 1. Člani teh društev so obenem člani „Zaveze“.

§ 6. Častni član „Zaveze“ postane lahko vsakdo, ki si je stekel izvenrednih zaslug za avstrijsko jugoslovansko šolstvo in učiteljstvo, ali za „Zavezo avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev“.

Častne člane imenuje delegacija na predlog upravnega odbora.

V. Pristop in izstop članov.

§ 6. a) Posamezna društva pristopijo k „Zavezi“, ako to sklenejo v svojem zborovanju. Ta pristop je pismeno naznaniti „Zavezinemu“ vodstvu, ki o tem sklepa.

b) Pristop k „Zavezi“ se vrši lahko o vsakem času; vendar je plačati društvenino za vse tekoče leto.

c) Posamezna učiteljska društva izstopijo iz „Zaveze“, ako to sklenejo v svojem zborovanju ter svoj sklep pismeno naznanijo „Zavezinemu“ vodstvu.

č) Posamezna učiteljska društva se smatrajo izstopivšim tudi tedaj ako ne vplačajo letnega doneska po trikratnem opominu.

VI. Dolžnosti in pravice članov.

§ 7. a) Visokost letnega doneska za posamezne člane določa delegacija od leta do leta.

b) Doneske posameznih društev je vposlati vsako leto do konca vel. travna meseca „Zavezinemu“ blagajniku.

c) „Zavezi“ pristopivše društvo ima vposlati nemudoma imenik svojih članov (t. j. ime, značaj in bivališče posameznih svojih društvenikov) ter prepis svojih pravil.

č) Vsako „Zavezino“ društvo se mora naročiti na „Zavezino“ glasilo.

d) Po vsakem občnem zboru posameznih društev je prijaviti „Zavezinemu“ vodstvu novoizvoljeni odbor in vse druge premembe.

e) Vsako „Zavezino“ društvo izvoli delegate za „Zavezino“ zborovanje in sicer izvoli društvo do desetih članov enega delegata, društvo 10—20 članov dva, društvo 20—30 članov tri delegate itd. Volitev delegatov velja za eno leto.

f) Vsak član „Zavezi“ pristopivšega društva ima pravico, govoriti v glavnih skupščinah, staviti predloge, vdeleževati se razprav in vpeljati goste — s porazumljenjem predsednikovim.

g) Pri sejah delegatov imajo le delegatje pravico svetovanja in glasovanja, pri glavnih skupščinah pa vsak član.

VII. Uprava.

§ 8. „Zavezo“ upravlja:

- vodstvo;
- upravni odbor;
- delegacija.

§ 9. V upravnem odboru so:

- predsednik;
- I. in II. podpredsednik;
- I. in II. tajnik;
- blagajnik;

d) uredniki „Zavezinih“ listov;

e) še toliko odbornikov, kolikor jih pride v odbor po § 11.

§ 10. Predsednik, I. tajnik in blagajnik tvoré „Zavezino“ vodstvo, ki rešuje vse tekoče zadeve in objavlja svoje sklepe v društvenem glasilu. V važnih vprašanjih si mora dobiti pritrdilo upravnega odbora.

§ 11. „Zavezina“ delegacija voli najpoprej predsednika, I. tajnika in blagajnika (t. j. vodstvo), na to pa potrebno število ostalih odbornikov.

Ostali odborniki — razun urednikov — se imajo izvoliti tako, da pripadejo Kranjski, Primorski in Štajerski po trije odborniki; za Dalmacijo in Koroško pa se izvoli na vsakih 100 članov, ki pripadajo iz teh dežel „Zavezi“, po en odbornik; vendar tudi ti deželi ne smeta imeti več nego po tri odbornike.

Urednike „Zavezinih“ listov imenuje upravni odbor in so taisti obenem člani upravnega odbora.

Odborniki, ki imajo v interesu „Zaveze“ kake izdatke, imajo pravico zahtevati povrnitev stroškov.

§ 12. Vodstvo voli delegacija z listki; način izvolitve ostalih odbornikov — izvzemši urednike — pa odločuje od slučaja do slučaja delegacija.

Upravni odbor voli iz svoje srede I. in II. podpredsednika in II. tajnika.

Vse volitve se vrše z nadpolovično večino glasov. Ako se pri dveh volitvah ne doseže nadpolovične večine, pride do ožje volitve. Kedar je enoliko glasov, odloči žreb.

Vse volitve so veljavne za eno leto; vendar se razteza njih doba do izvolitve novega odbora.

§ 13. Predsednik vodi seje vodstva, upravnega odbora, delegacije in glavne skupščine; sklicuje vodstvene in odborne seje; zastopa „Zavezo“ na zunaj; podpisuje s tajnikom vse spise; ima v razpregledu imenik vseh članov; hrani društvene spise in je odgovoren za pravočasno izvršitev odborovih in zborovih sklepov.

Delegacijo in glavno skupščino sklicuje vodstvo po sklepu upravnega odbora.

§ 14. Ako je predsednik zadržan, zastopa ga I. oziroma II. podpredsednik v vseh njegovih dolžnostih in pravicah.

§ 15. Tajnik oskrbuje vse pisarske posle, spisuje zapisnike vodstvenih sej ter sestavlja letna poročila o delovanju „Zaveze“ in „Zavezinih“ učiteljskih društev.

§ 16. Zapisnike o sejah upravnega odbora, delegacije in glavne skupščine sestavljata dva zapisnikarja, koja imenuje izmed članov upravnega odbora predsednik.

§ 17. Blagajnik vodi vse v njegovo področje spadajoče knjige in račune, prejema in izdaje denar ter podpisuje s predsednikom vred vse spise, tičoče se denarnih zadev.

§ 18. Vodstvene seje mora sklicati predsednik, ako to zahteva vsaj en član vodstva; seje upravnega odbora pa na pismeno zahtevanje vsaj treh odbornikov. Delegacija se mora sklicati, ako to zahteva polovica „Zavezinih“ društev.

§ 19. Upravni odbor je sklepčen, ako je prisotnih najmanj dve tretjini odbornikov; vodstvo pa, ako so navzoči vsi trije upravniki.

§ 20. „Zavezina“ delegacija je zbor upravnega odbora in delegatov posameznih učiteljskih društev.

§ 21. Delegacija določi čas, upravni odbor pa kraj glavne skupščine.

§ 22. Delegatom se je pri zborovanju delegacije izkazati s potrdilom svojega imenovanja, ako se to zahteva.

§ 23. Delegacija izvoli upravni odbor, sestavi dnevni red glavne skupščine, določi (kateri šolski list kot) „Zavezino“ glasilo, določa letne doneske (glej § 7. a), razsoja prepire, nastale v „Zavezi“ ter sklepa o premembi pravil in o razdruženju „Zaveze“.

§ 24. V vseh sejah in zborovanjih se sklepa z relativno večino glasov (razun o razpustu); kadar je enoliko glasov, odloči predsednik.

VIII. Glavna skupščina.

§ 25. Glavna skupščina se vrši vsako leto enkrat. Pri njej se obravnavajo vsi predmeti, ki jih postavi na dnevni red delegacija. Glavna skupščina traja lahko več dni. Poleg glavne skupščine priredijo se lahko tudi seje raznih odsekov.

IX. Društveno glasilo.

§ 26. V društvenem glasilu se objavljajo „Zavezina“ izvestja, ukrepi, sklepi, oglasi in pozivi ter poročila posameznih učiteljskih društev.

X. Razdruženje.

§ 27. „Zaveza“ se razdruži, ako to sklene delegacija s tričetrtinsko večino navzočih delegatov. Ista delegacija tudi določi, kaj je storiti z društveno imovino; vendar se mora ista porabiti le v korist učiteljstva ali šolstva.

§ 28. Ako pa „Zaveza“ preneha iz katerega drugega vzroka, prevzame njeno imovino slavni mestni magistrat ljubljanski, ki naloži denar v mestni hranilnici v Ljubljani, ostalo imovino pa shrani dotlej, da se ustanovi nova „Zaveza“ avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev s sedežem v Ljubljani. V last te nove „Zaveze“ preide potem vse društveno imetje.

XI. Občne določbe.

§ 29. „Zaveza“ ima svoj pečat z napisom: „Zaveza avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev v Ljubljani“, kojega hrani društveni predsednik.

§ 30. Upravno delovanje se določi s posebnim „poslovnim redom“, katerega sestavi odbor, a potrdi delegacija.

Naši dopisi.

Iz ljubljanske okolice. Nisem navaden dopisovavec niti za eden, niti za drugi list. Ker sem pa naletel v 18. številki „Učit. Tovariša“ na tako izvrsten sestavek „Olajšave“, kateri se tiče večje pridobitve učit. ugleda, ne morem molčati, niti se zdržati, da bi gg. kolege ne opozoril s tem, da kdor je oni sestavek enkrat čital, naj bi ga še enkrat, a kdor ga ni, naj tega ne opusti. Gospod pisatelj ima izborne misli. Starejši učitelj sem od njega in sem veliko takega že izkusil v življenju, a povedati nisem znal nikoli tako spretno, kakor baš gospod pisatelj. Da sem res že pred leti mislil na take namere, sem predlagal dodatek, kateri se je splošno odobral, pri učiteljski okrajni konferenci l. 1891. v postojnskem okraju, ko se je govorilo: „Kaj ovira dober uspeh v ponavljavnici in kako bi se morala preustrojiti, da bi dosegla svoj namen?“ Dodatek se je glasil: Visoka oblastva naj ljudskošolskim izpustnicam dajo večjo veljavo s tem, da se mora vsakdo z istimi izkazati, ki hoče kako javno službo nastopiti. Znano je, da ta sprejeti predlog še danes sladko

uživa svoj blagi mir in pokoj v kakem prahu. A učiteljstvo bode prej ali slej zahtevalo, da pride čas, ko bodo šolska izpričevala odločevala in brezdvomno tudi pripomogla učiteljstvu ne le k boljšemu ugledu, nego tudi k ponehanju tiste robate sirovosti pri šolo zapuščajočih 14letnih dečkah, katera jim je kakor že udomačena. Da se ta grajevredna sirovost pri imenovanih še nahaja, mi potrjuje dogodek, ki sem ga čakal dne 23. vel. travna t. l., ko sem šel peš iz Ljubljane domov. Precej truden pridem do pastirjev, ki so ob cesti po barjanskih delih pasli živino. Dobro misleč, opomnim dečka, ki je črez cesto ležal na trebuhu in hkratu ukal, naj bi rajši pozdravil, mesto s svojim lenim trupom lepši del ceste zatvarja, da se mu je treba še izogibati. Vzdignil je glavo pod vehastim klobukom, podobno gadu, ko ima vsekati in za trenutek molči. Ko pa pridem do 15 metrov molče naprej, izpusti svoj strup kričeč: „Ali take postopače naj jaz pozdravljam, kakor si ti?“ Ostrmel sem in pričem pri nekih deklicah pozvedovati, kdo je ta sirov predrznež, ter kmalo zvem, da je J. Č., bivši učenec sosednje šole, ki je meseca sušca t. l. že izpustnico prejel. Naj to zadostuje. Vplivna učiteljska društva, povzdignite svoj glas na merodajnih mestih, da se dožene že izborna ideja g. pisatelja „Olajšave“! Učiteljski stan se mora upoštevati.

S. P.

Iz krškega okraja. (Pedagogičsko društvo.) Povodom okrajne učiteljske konference za krški šolski okraj, katera se je vršila v Kostanjevici dne 12. mal. srpana, zborovalo je tudi „Pedagogičsko društvo“. Predsednik, gospod Jožef Bezljaj pozdravi navzoče in poroča o društvenem delovanju v minolem letu sledeče: Na udanostno izjavo Njegovemu Veličanstvu, povodom 50 letnice, katero sta izročila potem c. kr. okrajnega glavarstva predsednik Bezljaj in tajnik Rupnik, je dobil odbor od gospoda deželnega predsednika, Njega ekselence barona Heina Najvišjo cesarsko zahvalo, katero tajnik prečita.

Odbor je poslal vse izdane društvene knjige v ljubljanski šolski muzej, katere so shranjene v lastni krasni omarici, ki jo je nalašč v ta namen izdelal učitelj g. K. Humek. Tajnik prečita dvoje pisem ljubljanskega knezoškofa dr. Antona Bonaventure Jegliča, kateri se odboru zahvaljuje za poslane knjige in želi društvu božjega blagoslova. Meseca svečna izdalo je društvo „Stavbene črteže“ s proračuni. Knjiga se je društvenikom razdelila.

Odbor je tudi vložil prošnjo na deželni zbor kranjski za podporo, na katero je dne 3. mal. srpana t. l. prejel 50 gld. Društvu so še priskočili kot dobrotniki s podporami na pomoč: Častni član gospod Jožef Gorup na Reki s 50 gld., kardinal dr. Jakob Missia s 5 gld., krška posojilnica s 5 gld. in g. prof. M. Pleteršnik s 3 gld. Tem dobrotnikom izrekel je občni zbor zahvalo. Gospodu Gorupu pa je odbor poslal še posebno pismo zahvalo. Celo poročilo je vzel občni zbor radostno nanzanje, uvidevši da društvo lepo napreduje in da ima tudi naklonjenih dobrotnikov.

Blagajnik, g. Florijan Rozman, poroča o društvenem gmotnem stanju. Društvo je imelo o preteklem letu 517 gld. 60 kr. dohodkov, 523 gld. 72 kr. stroškov, tedaj ima danes 6 gld. 12 kr. primanjkljaja, oziroma dolga. To pa naj nas nikakor ne straši, marveč moramo pripomniti, da že več let deficit ni bil tako majhen. Za pregledovavce društvenih računov so bili per acclamationem izvoljeni gospodje: Benedičič, Leban in Malnarič, kateri so račune takoj pregledali in odobrili.

Kot delegatje k glavnemu zboru „Zaveze“ v Gorici izvolijo se gospodje Ivan Benedičič, Janko Leban, Anton Kosovel, Ivan Mercina, J. Jug in A. Leban. Med posameznimi predlogi omeniti je posebno predlog gospoda Ravnika, da se profesor Frančišek Levec zaradi njegovih obilih zaslug na šolskem in literarnem polju imenuje častnim članom našega društva. Predlog se z veliko navdušenostjo sprejme in novimenuvanemu členu se to precej brzogovnim potem sporoči.

Ravnatelj Lapajne predlaga, naj društvo stori potrebne korake, da bode učiteljstvo dobivalo kvinkvenije

brez posebnih prošenj, tako kakor uradništvo t. j. da se kvinkvenija po preteku vsakih 5 let uradnim potem kar nakaže, ne da bi bilo treba šele moledvati in prositi za njo. Predlog se sprejme. Nato pa daje nadzornik, gospod Šest poučilo, kako je vlagati take prošnje potem šolskih vodstev, ter omeni da so take prošnje koleka proste.

Predsednik Bezljaj predlaga, da se odpošlje ustanovnikom hrvatskega učiteljskega konvikta v Zagrebu brzogovno čestitko. Se sprejme in precej sestavi in odpošlje.

Predno se preide k zadnji točki vspeveda t. j. k volitvi novega odbora, predlaga gospod predsednik, da bi se mesto njega volil predsednikom ravnatelj Lapajne. Nadučitelj Levec pa predlaga, da ostane stari odbor, kateremu izreka ves zbor svoje zaupanje. Levčev predlog se sprejme in izvoljeni so dosedanji odborniki: Bezljaj, Rupnik, Rozman, Lapajne, Šest, dr. Romih in Ravnika. Izvoljenci izjavijo, da izvolitev sprejmejo. Nato pa se predsednik Bezljaj vsem navzočim iskreno zahvali, da so se tako polnoštevilno vdeležili zborovanja, ter istemu sledili z vsestranskim zanimanjem, ter s trikratnim „živio in slava“ na presvitlega vladarja Franca Jožefa I. sklene zborovanje, spominjajoč se tudi 14. vel. travna 1899, s katerim dnem je preteklo že 30 let, od kar nam je predobri in premili vladar potrdil novi šolski zakon.

V posebni seji se je še konstituiral odbor ter izvolil predsednikom g. Ivana Lapajneto, tajnikom Ivana Rupnika, blagajnikom Florijana Rozmana, odbornikom pa gospode: Andreja Šesta, Jožefa Bezlaja, dr. Tomaža Romiha in Jerneja Ravnika.

R-p.

Vestnik.

Cesarja Franca Jožefa I. jubilejska ustanova za učiteljske sirote na Kranjskem: Učiteljstvo litijskega okraja zložilo v dan uradne konference dne 19. m. m. 15 gld.

Učiteljski konvikt: Abiturijentje tukajšnjih učiteljskih čistih dohodek veselice, ki so jo priredili dne 16. m. m. v Kamniku, 94.03 gld.; „Narodna tiskarna“ v Ljubljani, 25 gld.; tvrdka Fr. Ksav. Souvan dohodek „gospodarskega programa“ za drugo četrtletje t. l. 22.72 gld.; tvrdka Gričar & Mejač dohodek „gospodarskega programa“ za prvo polletje 13 gld. (Pri tej priliki omenjamo, da imamo tudi pri mizarju Fajdigi nabrane blizu 40 gld., katere nam pa g. Fajdiga ne more izplačati, ker ga je nekdo „v korist konvikta“ zvozil na led; naročil je namreč ta „vrli kolega“ že pred letom dnij za 50 gld. oprave, a do danes še niti vinarja ni plačal in ga je moral g. F. izročiti advokatu, da sodnim potem iztirja ta dolg, oziroma mu vzame opravo. Z imenom tega „moža“ pridemo pri prihodnjem občnem zboru na dan. Tu se ne gre samo za koristi konvikta, ampak v prvi vrsti za ime in ugled našega stanu in zato bomo z vsakomur, kdor bi zlorabljal naš „gospodarski program“ in ga izkoriščal o svoje namene, kar najradikalnejše postopali. V svojih vrstah moramo imeti poštene moze in krepke značaje, če hočemo nastopati pred svetom, zato bomo izbacnili vsakogar iz svojih vrst, kdor bi delal kakorkoli nečast in sramoto našemu lepemu in vzvišenemu stanu. Nasprotno pa povdarjamo tudi, da bomo vsako tvrdko takoj črtali iz „gospodarskega programa“, katera bi ne izvrševala točno svojih dolžnostij napram našemu konviktu. To se nam je zdelo potrebno omeniti, da bode jasno med nami.) Pevsko društvo „Zvon“ v Šmartnem pri Litiji, čistih dohodek veselice, prirejene v ta namen, 37 gld.; prijatelj učiteljskega konvikta na knj. kr. podr. štev. 88 15.85 gld.; g. Rudolf Završnik, nadučitelj v Predvoru, 3 gld.; g. Fr. Kalan, učitelj v Šmihelu pri Rudolfovem, na knj. kr. podr. štev. 341. 1.30 gld.

Zadnji čas je nastala glede konvikta nekaka mlačnost med nami; darovi kapljajo prav polagoma in še ti so majhni. Ko bi ne imeli dohodkov „gospodarskega pro-

grama" in raznih veselje, bi morala ta lepa in koristna stvar zadremati, če ne celó zaspati. Poglejte jih, koliko jih je še med nami, ki ni dal še niti vinarja v ta blagi namen na žrtvenik naše stanovske zavednosti! In vendar bi imel marsikdo teh že takoj rad koristi od konvikta. Povdarjamo pa, da stvar ne bo šla tako gladko, kakor marsikdo morebiti misli, češ, učitelj sem in moji otroci bodo imeli pravico do konvikta. Ne; to ne bo tako. Kdor ne bo doprinesel gotovih žrtev za konvikt, ta, oziroma njegovi otroci ne bodo imeli nič pravic do konvikta. Na takem temelju so si zgradili tudi hrvaški učitelji svoj konvikt. Sveta dolžnost vsakemu izmed nas mora biti, da daruje na leto vsaj 1 gld. za konvikt in še en gol-dinar pa gotovo dobi pri kakem šolskem prijatelju. V zadnjem slučaju stori vsakdo lahko še več na leto s pomočjo knjižice krajevske podružnice. Seveda, če bodo pa te knjižice ležale zaprašene v miznici in jih bo dotičnik potem nerazprodane vračal odboru, po tem potu bomo še dolgo hodili do zaželenega smotra. Pomagajmo si najprej sami in pomagaj nam bode tudi Bog. Na delo tedaj, na resno in vstrajno delo v blagor naše ljube dece po vzgledu hrvaških učiteljev, ki so v osmih letih nabrali 60.000 gld. Da so pa to dosegli, niso držali križem rok, ampak so marljivo in vstrajno delali ter doprinali ogromne žrtve, za koje jim pa danes ni žal, ampak se od srca vesele teh žrtev stanovske zavednosti!

Imenovanje. Suplent na gimnaziji v Kranju, g. J. Pajk, je imenovan glavnim učiteljem na ljubljanskem učiteljišču.

Odlikovanje. Pedagogičsko društvo v Krškem je imenovalo c. kr. okrajnega šolskega nadzornika gosp. prof. Fr. Levca za njegove zasluge na šolskem in slovenskem polju svojim častnim članom. — G. M. J. Nerat, nadučitelj na okoliški šoli v Mariboru in urednik „Popotniku“ je dobil naslov ravnatelja. Čestitamo!

Češka učiteljska „Zaveza“ bode imela letos svojo glavno skupščino dne 9. t. m. v Pragi. Predsednik „Zaveze“ je g. Ad. Frumar, njen tajnik pa g. V. Beneš. Spodobi se, da se naša društva spominjajo ta dan naših vrlih čeških tovarišev brzojavnim pótom.

Občni zbor „Vdovskega učiteljskega društva“ in „Narodne šole“ bo dne 5. vinotoka dopoldne v telovadnici II. mestne šole na Cojzovi cesti.

Tretja mestna deška ljudska in deška meščanska šola v Ljubljani. To pereče vprašanje je stopilo zopet en korak naprej. V seji občinskega sveta, dne 18. m. m., se je sprejel poročevavca Dimnika nasvet, da poišče magistrat primeren stavbeni prostor za 5. razredno ljudsko in 3. razredno meščansko šolo ter napravi na podstavi tega prostora skice in proračun za te dve šoli. Natančno poročilo o tem vprašanju bomo priobčili v prihodnji številki, ki bo izšla zaradi počitnic šele dne 1. kimavca.

„Slovenski List“. „Nulla dies sine linea“ bi rekli prav lahko o tem listu, zakaj ni je že skoraj številke, v katerej bi Koblar ne napadal učiteljstva, tako da lahko trdimo, da si je vzel napade na učiteljstvo v zakup. V zadnji številki napada zopet spoštovanega in marljivega nadučitelja g. Rojino ter nad vse uzornega učitelja g. Fr. Črnagoja. Ker mu Koblar ne more nikjer, tudi ne z najmanjšo stvarjo do živga, kaže svojo omiko, duhovitost in značaj nad njegovim priimkom ter ga imenuje Črnignoj. To je podlost najnižje vrste, v katerej tavajo samo zgubljeni in propali ljudje in zato povemo odkrito, da se nam smili g. Koblar ter ga iskreno pomilujemo, da je zašel na tako pot. Iz vseh teh večnih napadov na učiteljski stan si bomo pa znali učitelji že še pomagati in bomo izvajali napram temu zagrizenemu nasprotniku učiteljstva vse potrebne posledice.

Prof. Valentin Konschegg, znan po vsi deželi, umrl je dne 17. m. m. v starosti 83 let. Prof. Konschegg je bil porojen v Trojanah. Služboval je v Mariboru, v Celju, v Kranju in potem dolgo vrsto let v Ljubljani. N. v m. p.!

Zrelostni izpiti na tukajšnjem c. kr. moškem in ženskem učiteljišču so se vršili od 5. do 15. rožnika. Oglasilo se je 34 javnih kandidatij in 4 privatistinj, in

20 kandidatov. S povoljnim vspehom je prebilo izpit 34 kandidatij (31 javnih in 3 privatistinj) in 13 kandidatov; 4 kandidatije (3 javne in 1 privatistinja) in 3 kandidati smejo ponavljati jeseni izpit iz enega predmeta, 4 kandidati so pa bili reprobirani na eno leto.

Aprobirane so gospodične: Benedek Marija, Boben Antonija, Bolé Terezija, Černe Ludmila, Domianovič Karolina, Dostal Alojzija, Gantar Marija, Hotschewar Leopoldina, Jaklič Angela, Janša Marija, Jelenc Rozina, Jeran Marija, Jereb Gabriela, Jeschenagg Katarina, Kračman Antonija, Lukanc pl. Savenburg Gabriela, Mach Felicita, Martinčič Eleonora, Merva Roza, Miklavec Roza, Mühleisen Pavla, Novak Mihaela, Perhave Florentina, Schitnik Pavla, Schittnig Ida, Šivic Olga, Tavčar Frančiška, Tomec Ana, Vodušek Pavla, Zemljan Frančiška, Žužman Frančiška, sestra Kotnik Marija Rozina, Wilcher Sofija in Wirgler Marija, in gospodje: Kallan Rudolf, Kračman Frančišek, Labernik Ivan, Lenarčič Anton, Mahkota Anton, Mikuž Valentin, Morela Leopold, Novak Alojzij, Ponikvar Alojzij, Praprotnik Avgust, Svetlič Rihard, Tratnik Martin in Voglar France.

„Slovanska knjižnica“ snopič 86-87-88 je izšla 15. m. m. ter prinaša dve povesti iz peresa slovečega Svato-pluka Čecha, enega prvih še živečih čeških pisateljev in pesnikov s sliko in životopisom. — Razpošiljati so jo pričeli pretečeni teden. — Prihodnji izide „Slovanska knjižnica“ zopet v trojnatem snopiču; naročniki naj torej blagovolé potrpeti, ker se uredn. drži načela, da večjih del ne cepi. — Dolžnikov je tudi mnogo. Prosi se, naj vsaj ti izpolnijo svojo dolžnost. Edino od njih je odvisno, ali se bode še naprej izdajalo ali propade to prekornostno in velevažno književno podjetje.

Vabilo. Učiteljsko društvo za postojnski šolski okraj imelo bode letošnje občno zborovanje v dan 3. vel. srpana t. l. ob 10. uri dopoldne v Št. Vidu nad Vipavo. Ob 10. uri bode sv. maša zadušnica za pokojnega nadučitelja Ivana Raktelja. Po sv. maši odkrije se na pokopališču nagrobni spomenik Raktelju. Društvo potem zboruje v šoli po tem-le redu: 1. Nagovor predsednikov. 2. Poročilo tajnikovo. 3. Poročilo blagajnikovo. 4. Volitev 3 pregledovavcev računa. 5. Volitev 7 odbor-nikov v društveno vodstvo za prihodnje leto. 6. Volitev 3 delegatov za zborovanje „Zaveze učiteljskih društev v Gorici“. 7. Nasveti. K obilni udeležbi uljudno vabi odbor.

Razpisane službe v logaškem okraju: nadučiteljsko mesto v Črnem vrhu, učiteljsko mesto v Ledinah in na Vojskem. Prošnje do 6. t. m.

Prenarejena pravila „Slovenskega učiteljskega društva“ so potrjena.

Letošnji abiturijentje obeh c. kr. pripravnic so priredili, kakor smo poročali v zadnjem listu, izlet in koncert. Izlet se je vršil ob lepem vremenu in ob precej obilni udeležbi Ljubljancanov. Po zajutruku v kamniškem kopališču bila je sv. maša v cerkvi oo. frančiškanov in ob 2. uri skupni obed v Fischerjevi restavraciji. Pri obedu se je napivalo cesarju, ravnatelju c. kr. pripravnice, g. Hubadu, in učiteljstvu sploh. Po obedu ogledali smo si mesto in njegovo okolico. Zvečer je bil koncert v lepo okrašeni čitalniški dvorani. Poslušavcem je bila dvorana pretesna, saj to, kar smo slišali, je bilo res koncertno petje. 24 pevcev in tak vzpored! Vse točke, klavirske, kakor pevske, so se izvajale docela precizno in dovršeno. Vsak je storil tukaj, vse kar se sme zahtevati od njega, in še več. Poslušajoče občinstvo je to tudi spoznalo, ter je navdušeno odobraval vsako točko. Posebno so pa ugajale slovenske in bolgarske narodne pesmi. Po koncertu je bil ples, kateri je bil navzlic veliki vročini zelo živahen. Le prehitro je minila noč in jutranji vlak je odpeljal izletnike zopet nazaj v Ljubljano. Naj jim ostane ta dan vedno v spominu, saj je bil menda ta dan njihov najlepši dan.

Iz črnomaljskega okraja. C. kr. okrajni šolski svet je sklical okrajno učiteljsko konferenco v Črnomlju 12. mal. srpana t. l. ob 9. uri zjutraj. Dnevni red: 1.) Pred-

sednik otvori konferenco in imenuje namestnika. 2.) Volitev dveh zapisnikarjev. 3.) Poročilo v nadziranju šol. 4.) Razgovor o važnih ukazih in naredbah. 5.) Določitev učne tvarine za ponavljajno šolo z ozirom na postavno določeni čas in na podlagi 4. berila. Za deško ponavljajno šolo: a) Branje in slovnica 16 ur; b) računstvo 16 ur; c) spisje in lepopisje 16 ur; d) zemljepisje, zgodovina in ustavoznanstvo 14 ur; e) prirodoznanstvo 14 ur; f) risanje, petje, telovadba 4 ure, skupaj 80 ur. Za dekliško ponavljajno šolo: a) Branje in realije 10 ur; b) računstvo 10 ur; c) spisje in lepopisje 10 ur; d) ročna dela, gospodinjstvo in petje 10 ur, skupaj 40 ur. Referentom so določeni za deško ponavljajno šolo: a) g. Rudolf Schiller, b) g. Tomaž Bitenc, c) g. Matija Hiti, d) g. Franc Gregorač, e) g. Jožef Bergant, f) Alojzij Potočnik. Za dekliško ponavljajno šolo: a) gđc. Podrekar, b) gđc. Pezdirec, c) gđc. Inglič, d) gđc. Bayer. 6.) Razgovor o učnih knjigah za bodoče šolsko leto. 7.) Poročilo in račun okrajne knjižnice. 8.) Volitev knjižničnega in stalnega odbora. 9.) Nasveti.

Ali naše okrajno učiteljsko društvo še živetari? Že dve leti ni bilo nikakega zborovanja. Kakor čujemo, se je predsednik Fr. Šetina že pred poldrugim letom načelnistvu odpovedal. Nadejamo se, da se na dan konferencije vendar zopet odbor konstituiral, zakaj neopustljivo bi bilo res, ako bi zbog naše brezbriznosti moralo društvo prenehati.*)

Razpis. Na petrazredni deški ljudski šoli družbe sv. Cirila in Metoda v Trstu se razpisuje v začasno nameščenju učiteljske službe s 600 gld. letne plače.

Postavnoutemljene prošnje naj se do 25. velikega srpana t. l. dopošljajo podpisnemu vodstvu.

Vodstvo družbe sv. Cirila in Metoda
v Ljubljani, dne 21. mal. srpana 1899.

Poziv na pretplatu. Tiskara gosp. Gustava Neubergera u Križevcima doštampala je u svojoj nakladi moju knjigo: Slike iz Švicarske. Knjigo je nagradila „Matica hrvatska“ iz zaklade grofa Draškovića, a ilustrovana je liepim izvornim slikam. Tisak je krasan, papir fin i jak, a sva izradba elegantna. Tiskara se je mnogo trudila, pa zaslužuje svaku potporu. Knjiga opsiže 11 araka, a stoji samo vezana 70 novč. Ja sam pak učinio sve, da bude djelo dobro, zanimivo i poučno. Napisao sam ga tako, da ga može čitati omladina, građanin, pučanin i vsaki inteligentan čovjek. Knjiga je po svojoj moralnoj tendenciji vrlo zgodna za školske nagrade. Molim sve prijatelje i dobre ljude, da mi izvole sakupiti što više pretplate, da se tiskari naplate barem troškovi. Molim, da se novci šalju na moje ime. Čim novci stignu ovamo, tiskara će slati knjige.

Kostajnica, 20. svibnja 1899.

D. Trstenjak.

*) Po pomoti zakasnelo. Uredn.

Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Št. 25.342. Vsled sklepa občinskega sveta ljubljanskega z dne 18. mal. srpana 1899 razpiše se na cesar Franc-Jožefovi mestni višji dekliški šoli v Ljubljani služba stalnega učitelja.

Prosilcem je izkazati, da so izprašani iz III. skupine za meščanske šole in se morajo zavezati, da se v najkrajšem času priuče trgovskemu knjigovodstvu. Bodočemu stalnemu učitelju, ki bode obvezan poučevati do 24 ur na teden, se določi temeljna plača in petletnice, kakršne imajo učitelji na meščanskih šolah na Kranjskem, stanarina njegova pa bode znašala 250 gld. na leto.

Prošnje je po predpisanem potu vlagati do 15. vel. srpana 1899 pri podpisnem magistratu.

Mestni magistrat ljubljanski, dne 23. mal. srpana 1899.

Listnica.

Zaradi počitnic bo izšla prihodnja številka šele dne 1. kimavca. — Dolžnike prosimo, da store čimprej svojo časnikarsko dolžnost, namreč: Kdor list prejema, ga mora tudi pravočasno plačati.

Izhaja 1., 10. in 20. dne vsakega meseca ter stane za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. Udje „Slovenskega učiteljskega društva“ plačajo na leto 3 gld. naročnine in 1 gld. udnine. — Spisi naj se blagoizvolijo pošiljati odgovornemu uredniku (uredništvu) v Ljubljani, Šubičeve ulice št. 3; naročnino pa prejema g. Francišek Črnagoj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Oznanila in poslanice se računajo za celo stran 15 gld., pol strani 8 gld., 1/3 strani 5 gld., 1/4 strani 4 gld., 1/5 strani 2 gld.; manjši inserati po 10 kr. petitvrsta. Večkratno objavljenje po dogovoru. Priloge poleg poštnine še 3 gld.

Lastnik in založnik: „Slovensko učiteljsko društvo v Ljubljani“; tisk Miličeve tiskarnice v Ljubljani.

Gospodarski program.

Naslednje tvrdke darujejo od iztržka, oziroma dobička, ki jim ga dá zaslužiti učiteljstvo, dogovorjene odstotke v prid učiteljskemu konviktu. Vsakdo (vsaktera) pa blagovoli zahtevati, da se vsaka vsota, ki jo odjemavec izplača, zabeleži v prid konviktu.

1. **Jos. Petrič** — zaloga raznovrstnih šolskih zvezkov, peres z napisom: „Učiteljski konvikt“ in raznih drugih šolskih potrebščin v Ljubljani, sv. Petra cesta št. 6.
2. **Knjigotržnica Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg** v Ljubljani, Kongresni trg.
3. **Miličeva tiskarna** — zaloga uradnih spisov i. t. d. — v Ljubljani, Stari trg.
4. **Národna tiskarna** v Ljubljani, Kongresni trg.
5. **Šeberjeva tiskarna** v Postojini, zaloga uradnih spisov itd.
6. **Gričar & Mejač**, trgovina z narejenimi oblekami za dame in gospode v Prešernovih ulicah v Ljubljani.
7. **Fran Ksav. Souvan**, trgovina z manufakturnim blagom v Ljubljani, Mestni trg.
8. **Fran Kraigher**, krojaški mojster v Ljubljani, Kongresni trg.
9. **Anton Krejči**, zaloga moških in ženskih klobukov v Wolfvovih ulicah v Ljubljani.
10. **J. Soklič**, trgovina s klobuki v Ljubljani, Pod trančo.
11. **Kavčič & Lilleg** — „Pri zlatorogu“ — trgovina s specerijskim blagom v Prešernovih ulicah v Ljubljani.
12. **Jeglič & Leskovic**, trgovina s specerijskim blagom na Jurčičevem trgu v Ljubljani.
13. **F. P. Vidic & Comp.** Tovarna lončenih peči in glinastih izdelkov, opekarna, zaloga stavbinskega blaga v Prešernovih ulicah v Ljubljani.
14. **Filip Fajdiga**, mizar in trgovina s pohištvo v Prešernovih ulicah št. 50 (nasproti novi pošti) v Ljubljani.
15. **Maks Domicelj**, zaloga moke iz mline Vinka Majdiča po en gros cenah v plombovanih vrečah po 10, 25, 50, 85 in 100 kg. na Rimski cesti (Mundova hiša) v Ljubljani.
16. **Fran Šturm**, krojač na Bregu v Ljubljani.
17. **J. N. Potočnik**, krojač, Dunajska cesta v Ljubljani.
18. **B. Schmeltzer**, zaloga stolov, Šelenburgove ulice v Ljubljani.

Banka „Slavija“ v Pragi — glavno zastopstvo za slovenske dežele v Ljubljani — vzajemno zavarovalno društvo, daje od učiteljskih zavarovanj provizijo „Zavezi slovenskih učiteljskih društev.“

Zavedno učiteljstvo prosimo, da po geslu „Svoji k svojim!“ podpira v prvi vrsti te tvrdke.



Pretužnim srcem javljamo vsem sorodnikom, tovarišem in prijateljem, da je Vsemogočnemu dopadlo našo iskreno ljubljeno hčerko, oziroma sestrico

Vidico

v nežni mladosti 3 mesecev k sebi med svoje angeljce poklicati.

Staritrg pri Ložu, 11. mal. srpana 1899.

Ferdo in Marija Wigele
roditelja.

Mimica
sestrica,

Nandek
bratec.